

REFERENCES

1. Kumaravadivelu B. *Understanding Language Teaching From Method to Postmethod*. Lawrence Erlbaum Associates, 2006. 276 p.
2. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. 3rd ed. Cambridge University Press, 2014. 171 p.
3. Steinberg D.D., Sciarini N.V. *An Introduction to Psycholinguistics*. 2nd ed. Pearson Education Limited, 2006. 329 p.

Зеня Любов Яківна

*доктор педагогічних наук, доцент,
Київський національний лінгвістичний університет*

Коломінова Ольга Олегівна

*кандидат педагогічних наук,
доцент, Приватний вищий навчальний заклад “Український гуманітарний інститут”*

Роман Світлана Володимирівна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Приватний вищий навчальний заклад “Український гуманітарний інститут”*

ЦІЛІ НАВЧАННЯ ГОВОРІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Входження України в європейський освітній простір, фундаментальні зміни, спричинені процесом євроінтеграції та глобалізації, вимагають перегляду, переосмислення та уточнення цілепокладання у сфері вивчення та викладання іноземних мов (ІМ) на сучасному етапі. Адже, як відомо, цілі навчання ІМ мають динамічний характер і залежать від соціального замовлення суспільства, рівня розвитку науки і практики викладання [6, с. 19]. Зокрема, це стосується цілей навчання говоріння учнів старших класів, оскільки теперішній випускник української школи має бути підготовлений до ефективного і успішного спілкування, в першу чергу, усного, іноземною мовою. Так, на слухну думку експертів Ради Європи, “спілкування вважається джерелом мови” (“interaction is considered to be the origin of language”) і є основоположним у навчанні (“fundamental in learning”) [7, с. 70].

Основна мета навчання говоріння полягає в розвитку в учнів здібностей здійснювати усномовленнєве спілкування в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях у таких сферах комунікації: приватній (особистій), освітній, професійній [2, с. 100].

Випускники шкіл будь-якого типу повинні:

а) спілкуватися в умовах безпосереднього контакту, тобто розуміти і реагувати на усні висловлювання партнера (у тому числі носія мови, що вивчається) в рамках сфер, тематики і ситуацій, передбачених програмою для шкіл конкретного типу;

б) розповідати про себе і оточення, про прочитане і почуте, висловлюючи своє ставлення як до предмета висловлювання, так і до отриманої інформації [5].

Володіння мовою, як відомо, має рівневий характер. Тому вміння говоріння будуть відрізнятися в учнів шкіл різного типу за такими показниками: ступінь коректності, міцність сформованості вмінь, ступінь охоплення сфер, тем і ситуацій спілкування. Наприклад, після завершення базового курсу учні повинні здійснювати спілкування в найбільш типових повсякденних ситуаціях. У мовленні учнів можливі помилки, які не порушують комунікацію.

Випускники шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов повинні володіти таким набором мовленнєвих умінь, які дозволили б їм спілкуватися у різноманітних ситуаціях, в тому числі й професійно-орієнтованих. При цьому також допускаються деякі неточності щодо використання мовних засобів.

Підготовка випускників гімназій і лінгвістичних ліцеїв повинна відрізнятися таким рівнем, який дозволив би їм користуватися мовою з урахуванням обраних професійно-орієнтованих і особистих інтересів. Їх висловлювання повинні характеризуватися різноманітністю мовних засобів (включаючи мовленнєві і етикетні формули), розлогістю і обґрунтованістю суджень.

Учні цих шкіл повинні вміти легко переходити в розмові на іншу тему, використовувати мовні засоби з урахуванням ситуацій спілкування. Недостатня швидкість, випадкові неточності і неадекватне використання мовних засобів не повинні стати на заваді природному спілкуванню.

Зазначимо динаміку розвитку вмінь говоріння від основної до старшої школи.

Основна школа, заключний етап (8–9 класи).

Характер текстів: діалог-інформування, діалог-міркування, діалог-обмін думками, монолог-опис, повідомлення, розповідь, характеристика.

Мовленнєві вміння:

- запитувати і повідомляти інформацію;
- аргументувати власне висловлювання;
- логічно і послідовно висловлювати свою думку / погляди;
- робити уточнення, доповнення, пояснення;
- висловлювати емоційну оцінку.

Стратегічні (компенсаторні) вміння:

- використовувати перифраз, синоніми з метою уточнення / роз'яснення;
- використовувати тлумачення за допомогою відомих мовних засобів;
- використовувати міміку, жести [4].

Старша школа (10–11 класи).

Характер текстів: дискусія, полеміка, інтерв'ю, доповідь, повідомлення, коментар.

Мовленнєві вміння:

- передавати інформацію, аргументуючи власну точку зору;
- пояснювати, вносити уточнення;
- інтерпретувати думки, що висловлюються;
- логічно і послідовно викладати інформацію;
- робити узагальнення, висновки, підсумки;
- підхоплювати і доповнювати думку партнера у спілкуванні;

- ставити серію запитань (коротких і розгорнутих) з метою отримання необхідної інформації;
- швидко реагувати на поставлені запитання;
- коректно переривати співбесідника;
- концентрувати і розподіляти увагу в процесі діалогічного спілкування;
- обґрунтовано використовувати емоційно-оцінювальні слова, фрази тощо.

Стратегічні вміння

- використовувати відомі мовні засоби для пояснення/тлумачення
- використовувати перифраз для уточнення;
- використовувати синонімічні засоби вираження думки;
- виявляти ініціативу в спілкуванні;
- змінювати тему розмови;
- користуватися перепитуваннями (What? I didn't hear what you said. Sorry? Why? Why do you ask? ...) [5].

Навчання говоріння взаємопов'язано з реалізацією провідної освітньої мети – формуванням соціокультурної компетентності учнів. У процесі вдосконалення вмінь усного експресивного мовлення учні мають оволодіти (хоча б на рецептивному рівні) національно-культурною специфікою іншомовного мовленнєвого спілкування і певними стереотипами поведінки. Передусім це стриманість носіїв мови в ході спілкування при оцінюванні певних фактів, висловленні прохання, скарги, вибачення тощо.

Наприклад, лінгвістично скарга (complain) носіїв англійської мови характеризується: 1) використанням питальної форми для отримання дозволу пояснити свою поведінку, попросити поради або привернути увагу співрозмовника до можливості зміни рішення або ситуації: “Do you have a minute so that we could go over the problem together?”, “I'd like any advice you could give me over the problem I have”; 2) визначенням часткової відповідальності за проблему: “I know that a lot of those problems are mine...”; 3) використанням більш м'яких виразів, як-от: “may be”, “a little”, “perhaps”, “kind of”, “just”, really” тощо, що демонструє певне відхилення стану речей від очікуваних, невтручання в справи інших (non-imposition).

Перенос таких культурно обумовлених характеристик скарги, як отримання заспокоєння і моральної підтримки в англійськомовне мовлення порушує її автентичність як мовленнєвого акту і призводить до порушення спілкування. Реакцією носіїв англійської мови в таких випадках можуть бути: 1) зміна теми; 2) запитання; 3) поради, 4) жарт.

Такими наразі є цілі навчання іншомовного говоріння учнів старших класів. Проте, реформування змісту іншомовної освіти, в тому числі прийняття та затвердження Кабінетом Міністрів України Державного стандарту профільної середньої освіти [3; 1], підсилює необхідність в уточненні та оновленні цілей навчання іншомовного говоріння, що мають бути окреслені в навчальних програмах з іноземних мов для старшої школи і відповідно інтерпретовані та реалізовані в підручниках з ІМ.

Дослідження окреслених проблем є перспективним і становитиме предмет нашого подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт профільної середньої освіти. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851
<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/66a/3b9/644/66a3b96443c48380633931.pdf>
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва). К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
3. Закон України “Про повну загальну середню освіту” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст. 226) // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Модельна навчальна програма “Іноземна мова 5–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (автори: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Самойлюкевич І.В., Добра О.М., Кіор Т.М.). Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795.
5. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 10–11 класи. Англійська мова. Німецька мова. Французька мова. Іспанська мова.
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
6. Роман С.В., Зеня Л.Я. Теоретико-методичні засади укладання і вдосконалення навчальних програм філологічного профілю в контексті оновлення змісту вищої мовної освіти: навчальний посібник / Світлана Володимирівна Роман, Любов Яківна Зеня. – Горлівка, 2011. – 112 с.
7. Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/lang-cefr.

Кавицька Тамара Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Осідак Вікторія Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ КРИЗОВОГО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Перехід до екстреного дистанційного навчання (ЕДН) під час воєнного стану став серйозним викликом для системи вищої освіти в Україні. Викладачам довелося терміново пристосовувати навчальний процес до нових реалій та шукати ефективні інструменти для підтримки безперервного навчання та формувального оцінювання (ФО).